

Inkomens van jongeren: naar een geïntegreerd beleid

In augustus 1989 kwam de Raad voor het Jeugdbeleid met een voorstel tot een geïntegreerd inkomensbeleid voor werkende, werkloze en studerende jongeren. Het voorstel beoogt een verbetering te zijn van het huidige jeugdinkomensbeleid: een stelsel van willekeurige, verbrokkelde en onsamenhangende regelingen. Het regeerakkoord van het kabinet-Lubbers/Kok nam belangrijke elementen uit het raadsvoorstel over. Dit artikel schetst de hoofdlijnen van het huidige jeugdinkomensbeleid met de daaraan verbonden voor- en nadelen. Vervolgens geeft de auteur aan hoe het huidige stelsel verbeterd zou kunnen worden en op welke punten het raadsvoorstel en het regeerakkoord bijdragen tot zo'n verbetering.

DRS. K. TERWAN*

Inleiding

De afgelopen jaren is er veel politieke en maatschappelijke discussie geweest over de inkomens van jongeren. In die discussie, die zich toespitste op de hoogte van de jeugdlonen en de RWW, hebben drie motieven een hoofdrol gespeeld. Ten eerste het verminderen van de overheidsgaven. Daarnaast het bestrijden van de jeugdwerkloosheid met inkomenspolitieke middelen en, ten slotte, het streven naar een geïntegreerd inkomensbeleid voor jongeren.

Over welke jongeren hebben we het eigenlijk? In 1987 waren er ongeveer 2,2 miljoen Nederlanders in de leeftijdsgroep 18 tot en met 26 jaar. Daarvan werkte 58%, ontving 24% een beurs in het kader van de Wet Studiefinanciering en 12% een uitkering krachtens de Bijstandswet of één der loondervingsregelingen (NWW, WAO). Van de groep 18-20-jarigen ontvangt bijna de helft studiefinanciering, van de groep 21-26-jarigen slechts 13 à 14%. Omgekeerd werkt zo'n 70% van de 21-26-jarigen, tegen ongeveer 30% van de 18-20-jarigen. Het percentage jongeren dat een zelfstandige huishouding voert neemt sterk toe met de leeftijd: bij 22-jarigen is dit nog 52%, bij 26-jarigen al 85%.

Ook bij de ontvangers van bijstand (RWW/ABW) zien we een stijging van het percentage niet-woningdelers met het toenemen van de leeftijd¹. Zowel wat betreft hoofdactiviteit als wat betreft voornaamste inkomensbron en woonsituatie vormen de 18-26-jarigen dus een zeer heterogene groep.

Een terugblik

De minimumjeugdlonen werden in 1974 ingesteld als onderdeel van de Wet minimumloon. Sinds 1969 gold in ons land een algemeen wettelijk minimumloon en een

wettelijke minimumvakantiebijslag, "welke gezien de algehele welvaartssituatie als een aanvaardbare tegenprestatie voor de in dienstverband verrichte arbeid kunnen worden beschouwd"². Sinds 1970 geldt het wettelijk minimumloon vanaf 23 jaar. In 1974 wordt de in de praktijk gegroeide staffeling van de jeugdlonen in een algemene maatregel van bestuur – met enkele kleine wijzigingen – in de Wet minimumloon opgenomen.

De aanvankelijke staffeling van de minimumjeugdlonen werd op tamelijk arbitraire gronden bepaald. Net als bij de hoogte van het volwassenenminimumloon speelden ook bij de vaststelling van de jeugdlonen zowel behoefte- als prestatie-argumenten een rol³. Al snel na 1974 ging het prestatie-argument sterk overheersen in de jeugdloondiscussies.

Sinds 1981 zijn de minimumjeugdlonen een aantal malen verlaagd, een verlaging die doorwerkte in de RWW-uitkeringen en de cao-jeugdlonen.

De afgelopen 10 jaar zijn de bijstandsnormen voor alleenstaande jongeren fors gedaald in verhouding tot die voor alleenstaanden van 23 jaar en ouder. Voor 18-, 19-, 20-, 21- en 22-jarigen betreft die daling respectievelijk 31%, 30%, 24% en 13%⁴.

Ten slotte de studiefinanciering. Sinds in 1986 de Wet studiefinanciering (WSF) werd ingevoerd kunnen de ontwikkelingen in het stelsel van studiefinanciering niet meer los worden gezien van de ontwikkelingen in de jeugdlonen

* De auteur is sociaal-economisch beleidsmedewerker van de Raad voor het Jeugdbeleid.

1. Sociaal-Economische Raad, *Advies inkomen jongere werklozen*, Den Haag, 1989.

2. Sociaal-Economische Raad, *Advies wettelijke minimumloonregeling*, Den Haag, 1989.

3. Zie onder andere K. Boonen, *De verdiensten van de jeugd*, Amsterdam, 1984.

4. Sociaal-Economische Raad, *Advies inkomen jongere werklozen*, Den Haag, 1989.

Tabel 1. Minimumjeugdlonen, RWW-uitkeringen en norm levensonderhoud-WSF

Leeftijd	Jeugd-loon	Thuis	RWW		WSF	
			alleen-stand	woning-deler	thuis	uit
23	1.442	911	1.074	911	425	765
22	1.262	789	930	789	425	765
21	1.091	750	807	750	425	765
20	940	447	750	750	425	765
19	816	355	750	750	425	765
18	720	352	750	750	425	765
17	638	-	-	-	-	-
16	557	-	-	-	-	-

Netto-bedragen per 1 januari 1989, afgerond op hele guldens en gebaseerd op tariefgroep I van de loonbelasting, exclusief vakantiegeld.

Bron: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 1989.

en uitkeringen. Zo werd bij de invoering van de WSF het budget voor levensonderhoud van een student afgeleid van de RWW-uitkering van 18-jarigen (uit- respectievelijk thuiswonend). De aanvankelijk voorgestelde leeftijdsafhankelijkheid van basisbeurs en norm levensonderhoud is, na kritiek hierop vanuit onder andere de SER, uit het voorontwerp van wet-WSF geschrapt⁵.

Tabel 1 geeft een overzicht van minimumjeugdlonen, RWW-uitkeringen en norm-levensonderhoud-WSF.

De argumenten

In het jeugdinkomensbeleid hebben opeenvolgende kabinetten de volgende argumenten gebruikt:

- het prijsargument: jongeren zijn, in verhouding tot hun produktiviteit, te duur op de arbeidsmarkt. Daarom zouden de jeugdlonen verlaagd of afgeschaft moeten worden;
- het prikkelargument: de afstand tussen RWW en jeugdlonen moet groot genoeg zijn om jongeren te stimuleren tot een actief zoekgedrag op de arbeidsmarkt. Daarnaast moet werkloosheid financieel niet aantrekkelijker zijn dan het volgen van een studie;
- het behoefteargument: jongeren zouden, alleen al op grond van hun leeftijd, minder behoeften hebben dan ouderen. Daarom kunnen zij leven van een aanzienlijk lager inkomen.

Het is de moeite waard deze argumenten aan een korte analyse te onderwerpen.

Het prijsargument

De vraag of de hoogte van de jeugdlonen samenhangt met de werkgelegenheid voor jongeren is niet eenvoudig te beantwoorden. In de praktijk is het minimumjeugdloon-niveau vooral van belang voor de werkgelegenheid voor jongeren met een laag tot zeer laag kwalificatieniveau. Werkende jongeren onder de 25 jaar zijn oververtegenwoordigd in de detailhandel, horeca, in de (met name kleinere) reparatiebedrijven, in de kleine bouwrijverheid, de landbouw en de verplegingssector⁶.

De vraag of jongeren minder produktief zijn dan ouderen, is niet eenduidig te beantwoorden. Ten eerste is niet precies bekend hoe de relatie tussen leeftijdsstructuur van het personeel en arbeidsproduktiviteit van een onderneming ligt. Daarnaast verenigen jonge werknemers een aantal kenmerken in zich die zowel produktiviteitsverhogend als -verlagend kunnen werken: ze hebben minder ervaring en praktijkkennis dan ouderen, maar zijn meestal flexibeler en fysiek sterker.

Reeds enige tijd wordt algemeen aangenomen dat er een verband is tussen de loonkosten op minimumniveau en de relatief hoge (jeugd)werkloosheid onder laaggeschoolden. Omdat de prijs van de factor arbeid echter slechts één van de bepalende factoren van de omvang van de werkgelegenheid is, is het leggen van een verband tussen minimumjeugdloonontwikkeling en werkgelegenheidsontwikkeling voor jongeren slechts mogelijk als andere, veelal macro-economische, grootheden constant worden gehouden.

De - omstreden - modelsimulaties die in 1988 onder andere door het Centraal Planbureau zijn uitgevoerd wijzen voorzichtig in de richting van een negatief verband tussen de hoogte van de loonkosten op minimumniveau en de omvang van de werkgelegenheid voor laaggeschoolden⁷.

Het prikkelargument

Dit argument gaat uit van twee vooronderstellingen:

- bij veel (langdurig) werkloze jongeren ligt de voornaamste reden van hun werkloos zijn of blijven in hun geringe bereidheid een betaalde baan te zoeken en te aanvaarden;
- financiële prikkels bepalen voor een groot gedeelte het zoekgedrag van jongeren op de arbeidsmarkt.

Evaluatieonderzoek onder deelnemers aan jeugdwerkplannen wijst echter uit dat materiële prikkels slechts een kleine rol spelen. Het verrichten van (betaalde) arbeid blijkt voor het overgrote deel van de deelnemers een aantal voor hen zeer waardevolle elementen te bevatten. Elementen die aanzienlijk hoger scoren dan de hoogte van de beloning in relatie met de hoogte van de uitkering⁸. Ook uit ander onderzoek blijkt dat zelfs zeer langdurig werklozen over het algemeen zeer actief naar een baan (blijven) zoeken⁹. Het prikkelargument kan dan ook als een mythe worden gekwalificeerd¹⁰.

Het behoefteargument

Dit argument in het inkomensbeleid gaat uit van de volgende vooronderstellingen:

- met het stijgen van de leeftijd bouwen mensen steeds meer behoeften op die menselijk gezien moeilijk teruggedraaid kunnen worden;
- menselijke behoeften zijn direct gerelateerd aan het inkomenspeil waaraan mensen gewend zijn.

Impliciete vooronderstelling is bovendien dat behoeften van individuen samenhangen met hun woonsituatie en de samenstelling van hun huishouden.

Deze vooronderstellingen leiden tot de constatering dat jongeren alleen al op grond van hun leeftijd minder behoeften dan ouderen hebben. Deze constatering mist empiri-

5. Tweede Kamer, Vergaderjaar 1983-1984, Kamerstuk 18441, Studiefinanciering, nr. 1-2.

6. H. Dekkers e.a., *De positie van jeugdigen in het arbeidsproces*, Den Haag, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 1987.

7. M. van Schaaik en R. Waaijers, *Relatieve lonen en werkgelegenheid tussen micro en macro*, CPB-paper II 12.0, Centraal Planbureau, Den Haag, 1988. A.H.O. van Soest en A. Kapteijn, *Minimumlonen en werkloosheid in Nederland*, Stichting Economisch Instituut, Tilburg, 1988.

8. R. van Wijk en F. Meijers, *Geef mij maar werk: jongeren over de Tijdelijke Voorziening Gemeentelijke Werkgelegenheidsinitiatieven voor Jongeren*, Jongerenbeweging verbonden met de FNV, Utrecht, 1989. WJ-CNV, Jongerenorganisatie, *Jeugdwerkgarantieplan: garantie of tijdelijke voorziening?*, Utrecht, 1988.

9. Zie onder andere R.C. Kloosterman, *Achteraan in de rij: een onderzoek naar de factoren die (her)intreding van langdurig werklozen belemmeren*, Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek, Den Haag, 1987.

10. Raad voor het Jeugdbeleid, *Tussen inkeren en uitkomen*, Distributiecentrum Overheidspublicaties, Den Haag, 1989.

sche onderbouwing en wordt meestal gebruikt om willekeurige, historisch gegroeide verhoudingen in het inkomensgebouw te rechtvaardigen.

Tekortkomingen en verbeteringen

Het huidige inkomensbeleid voor jongeren heeft veel nadelen en maar weinig voordelen. Om met de laatste te beginnen: het huidige stelsel levert alleen een korte-termijnvoordeel op voor bezuinigingsbeluste kabinetten. De geringe samenhang in het inkomensstelsel biedt de minister van Sociale Zaken de mogelijkheid om incidentele bezuinigingen te realiseren. Een willekeurige korting op één bepaalde regeling heeft immers nauwelijks gevolgen voor het hele stelsel en kan dus makkelijker doorgevoerd worden. Dit, enige, voordeel is echter direct gerelateerd aan een serie nadelen. Die zijn als volgt samen te vatten:

- doordat jeugdlonen en RWW-uitkeringen nauwelijks op elkaar zijn afgestemd is er sprake van een volstrekt onvoldoende samenhang tussen inkomens- en arbeidsmarktbeleid voor jongeren. Vanuit arbeidsmarktoogpunt blijkt de huidige RWW steeds duidelijker een inefficiënt instrument te zijn;
- de door politici gehanteerde argumenten (prijs/prikkel/behoefte) zijn niet alleen gebrekkig empirisch gefundeerd en daarom omstreden, maar doen bovendien geen recht aan de veranderde opvattingen over het, vanuit rechtvaardigheids- en doelmatigheidsoogpunt gewenste, jeugdinkomensbeleid;
- de onderverdeling binnen de RWW in een uitkering voor uitwonenden, thuiswonenden en woningdelers heeft jongeren beperkt in hun zelfstandigheid en hun mogelijkheden tot volwaardige deelname aan de samenleving. Bovendien staat de huidige RWW-systematiek haaks op de maatschappelijke tendens van individualisering en is er sprake van grote fraudegevoeligheid;
- in het huidige stelsel van minimumjeugdloon, RWW-uitkering en studiefinanciering is sprake van volstrekt onlogische verhoudingen (zie tabel 1). Zo verdient een 18-jarige minimumjeugdlooner minder dan een uitwonende of woningdelende RWW-er. Van een 18-jarige student wordt wel als vanzelfsprekend aangenomen dat hij zelfstandig woont, voor een werkende of werkloze leeftijdgenoot is dat kennelijk geen recht maar een gunst.

Het raadsvoorstel

De Raad voor het Jeugdbeleid heeft zich bij de formulering van zijn uitgangspunten voor een nieuw inkomensbeleid voor jongeren gebaseerd op bovenstaande analyse van het jeugdinkomensstelsel. De raad meent dat een nieuw inkomensstelsel voor jongeren een geïntegreerd geheel van minimumjeugdlonen, RWW-uitkeringen en studiefinanciering zou moeten zijn, gebaseerd op duidelijke uitgangspunten. Wezenlijk onderdeel van zo'n nieuw beleid is de inzet van de RWW als effectief instrument voor herinschakeling van jonge werklozen op de arbeidsmarkt.

Daarnaast moet een nieuw inkomensstelsel natuurlijk rekening houden met een aantal relevante maatschappelijke ontwikkelingen.

De jeugdwerkloosheid daalt, maar concentreert zich steeds sterker onder uitgesproken kansarme groepen. De participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt stijgt, de individualisering (ook in de inkomensverwerving) lijkt een onomkeerbaar proces. In een groot aantal sectoren wordt de kloof tussen minimumjeugdlonen en feitelijk door jongeren verdiende lonen steeds groter. De minimumjeugdlonen

Tabel 2. Minimumjeugdlonen, RWW-uitkeringen en studiefinanciering volgens het voorstel van de Raad voor het Jeugdbeleid

Leeftijd	Jeugdloon	RWW + premie	RWW	WSF	
				uit	thuis
25	1.450	1.050	735	525	263
24	1.350	1.050	735	525	263
23	1.250	1.050	735	525	263
22	1.150	1.050	735	525	263
21	1.050	1.050	735	525	263
20	950	950	665	525	263
19	850	850	595	525	263
18	750	750	525	525	263
17	650	-	-	-	-
16	550	-	-	-	-

Netto-bedragen, afgerond op hele guldens, tariefgroep I van de loonbelasting, exclusief vakantiegeld.

zijn steeds sterker als referentiepunt voor de sociale zekerheid van jongeren gaan dienen. Ten slotte is de studiefinanciering volop in beweging.

Het door de Raad voor het Jeugdbeleid gepresenteerde voorstel (zie tabel 2) biedt een antwoord op een aantal van de geschetste knelpunten in het huidige jeugdinkomensbeleid. Het voorstel geldt voor alle jongvolwassenen van 18 tot en met 25 jaar en wordt op 1 januari 1990 jaarsgewijs ingevoerd, te beginnen bij de dan 18-jarigen. De nieuwe jeugdlonen, RWW-uitkeringen en studiebeurzen gelden alleen voor nieuwkomers, zodat niemand er per saldo op achteruit gaat.

Allereerst kiest de raad voor een gelijkmatige jeugdloonstaffeling tot 25 jaar, waarbij jongeren er ieder jaar f 100 netto op vooruitgaan. Zo'n staffeling versterkt de concurrentiepositie van laagopgeleide jongeren op de arbeidsmarkt en gaat verdringing tegen.

Daarnaast gaat de raad uit van een nieuwe opzet van de Rijksgroepsregeling Werkloze Werknemers (RWW). Dat moet een zeer tijdelijke voorziening worden. Alle RWW-ers tussen de 18 en 25 jaar die langer dan een half jaar werkloos zijn, nemen deel aan werkervarings- en scholingsprojecten. Deelname aan die projecten wordt gestimuleerd via een premie bovenop de uitkering. De deelname hieraan is niet vrijblijvend: wanneer een jongere driemaal een aanbod van passende arbeid weigert verdwijnt hij of zij uit de RWW naar de Algemene Bijstandswet.

De werkervarings- en scholingsprojecten worden aangeboden door de overheid. Overheid en sociale partners verplichten zich tot een maximale inspanning om alle jongeren die langer dan een half jaar werkloos zijn, ook inderdaad aan de slag te krijgen in een dergelijk project.

De RWW - in de opzet van de raad - kent geen onderscheid tussen uit- en thuiswonen. De woningdelersregeling wordt afgeschaft. De uitkering bedraagt voor alle leeftijden 70 procent van het voor die leeftijd geldende netto-minimumjeugdloon. Alle RWW-ers hebben een individueel recht op een uitkering gekoppeld aan een individuele sollicitatieplicht, ongeacht het feit of zij of hij kinderen te verzorgen heeft.

Ook over de studiefinanciering doet de raad een aantal voorstellen. Iedereen tot 25 jaar kan een studie starten met recht op maximaal zes jaar een basisbeurs plus studie- en leerbeurzen, vanaf het tertiair onderwijs. De hoogte van de beurs wordt bepaald door de feitelijke woonsituatie. Studenten die thuiswonen, kunnen op ieder moment besluiten om zelfstandig te gaan wonen. Uitwonende studenten krijgen een basisbeurs gelijk aan de RWW-uitkering voor 18-jarigen, thuiswonenden krijgen de helft van dat bedrag.

Gegeven een aantal vooronderstellingen en gebaseerd op gegevens per 31 december 1987 zal dit voorstel leiden

tot een totaal aan meerkosten van f 398 miljoen (exclusief de te verwachten RWW-volumedaling)¹¹.

Het regeerakkoord

Het regeerakkoord van het kabinet-Lubbers/Kok bevestigt uitgebreid aandacht aan de scholings- en werkgelegenheidsproblematiek van jongeren. Uitgangspunt daarbij is dat "...de aanpak moet worden gekenmerkt door een evenwicht van rechten en plichten zowel voor de betrokken jongeren als voor de overheid". Die aanpak moet er één zijn die "het ontstaan van werkloosheid onder jongeren bij de bron bestrijdt"¹².

Het akkoord bevat de volgende voorstellen:

- schoolverlaters van 21 jaar en jonger krijgen een half jaar de tijd om op eigen kracht werk te zoeken (bestaande wachttijd voor de RWW). Na dat half jaar zijn er twee mogelijkheden: de betrokkene krijgt een uitkering, in de verwachting dat hij of zij binnen een half jaar zelf werk heeft gevonden, of de betrokkene krijgt een individueel toegemeten aanbod van werkervaring en/of scholing. Een jaar na aanvang van de werkloosheid heeft in principe iedereen werk gevonden, of is geplaatst in werkervarings- of scholingsprojecten. In deze projecten verdienen jongeren 80% van het bruto-minimumjeugdloon. De RWW voor uitwonenden wordt afgeschaft voor jongeren tot 21 jaar, behoudens uitzonderingsgevallen waarin uitwonenden noodzakelijk is (bij voorbeeld in de jeugdhulpverlening). Bij het aanbod van werkervaringsprojecten streeft het kabinet naar een sluitende aanpak, waarbij slechts weigeraars en 'schuldloos werklozen' resterend. De eerste categorie wordt met een geïntensiveerd sanctiebeleid aangepakt, de tweede blijft recht hebben op een uitkering;
- werkloze jongeren van 22 t/m 26 jaar hebben het eerste half jaar recht op een uitkering ter hoogte van de huidige norm levensonderhoud-WSF. Daarna krijgen ook zij een aanbod aan werkervaring en/of scholing. Langdurig werklozen in deze leeftijdscategorie worden afzonderlijk benaderd, via onder andere de heroriënteringsgesprekken en de Kaderregeling Bevordering Arbeidsinpassing.

De voor dit voorstel benodigde werkervaringsplaatsen (in totaal naar schatting 45.000) wil het kabinet scheppen door de aan het regeerakkoord aangepaste Jeugdwerkgarantiewet per 1 juli 1990 in te voeren (in de collectieve en de marktsector). Daarnaast leveren ook de door de demografische ontwikkeling vrijkomende plaatsen in het leerlingwezen en de vrijkomende RWW-gelden een bijdrage.

Hoewel het regeerakkoord op arbeidsmarktterrein duidelijk overeenkomst vertoont met het raadsvoorstel, lost het de hiervoor geschetste knelpunten in het jeugdinkomensbeleid allereerst betekent het akkoord slechts een gedeeltelijke samenhang tussen inkomens- en arbeidsmarktbeleid voor jongeren. Bovendien is van een geïntegreerd inkomensvoorstel beslist geen sprake: de samenhang tussen jeugdlonen, RWW-uitkeringen en studiefinanciering wordt niet verbeterd, de onlogische verhoudingen in het huidige stelsel veranderen niet. Voorts maken CDA en PvdA de RWW niet los uit de Bijstandswet, de RWW wordt niet geïndividualiseerd en de onderverdeling tussen uit- en thuiswonenden en woningdelers blijft intact.

Conclusie

Het huidige stelsel van inkomensregelingen voor jongeren is hard aan vervanging toe. Aan die vervanging moet

een grondige heroverweging van de in de politieke besluitvorming gehanteerde argumenten voorafgaan. In de discussie over het gewenste jeugdinkomensbeleid moeten duidelijke uitgangspunten worden geformuleerd, die een sterke samenhang tussen inkomens- en arbeidsmarktbeleid centraal stellen. Het regeerakkoord van het kabinet-Lubbers III biedt te weinig aanknopingspunten voor een beter jeugdinkomensbeleid. Bij de uitwerking van dat akkoord kan het voorstel van de Raad voor het Jeugdbeleid dan ook goede aanvullende ideeën leveren.

Kees Terwan

11. Volgens berekeningen van het Sociaal en Cultureel Planbureau, Rijswijk, juni 1989. Dit bedrag is als volgt opgebouwd: baten van de gekozen RWW- en WSF-systematiek: f 56 miljoen; kosten van individualisering: f 204 miljoen; kosten van werkervarings-/scholingspremies: f 250 miljoen. Saldo kosten: f 398 miljoen.

12. Tweede Kamer, Vergaderjaar 1989-1990, Kamerstuk 21132 nr. 8, *Regeerakkoord 1989*, Den Haag, 1989.

Rectificatie

In het artikel Profijtbeleid van E.J. Pommer, L.W. Rutenberg en C.A. de Kam in *ESB* van vorige week (24-1-1990) is helaas een storende fout geslopen. Tabel 2 op blz. 90 had er als volgt uit moeten zien.

Tabel 2. Uitgavenverdelingen naar secundair inkomen, 1983 (%)

	Totaal (f mrd.)	100 (%)	10%-groepen secundair inkomen												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
Aantal huishoudens	100	100	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Aantal personen	100	100	5	5	6	8	9	12	14	14	14	13	14	14	14
Onderwijs															
1	21,5	100	1	2	3	6	7	13	17	17	15	19	19	19	19
2	21,5	100	0	2	4	7	8	13	17	18	14	17	17	17	17
3			0	1	0	-1	-1	-1	0	0	0	1	2	2	2
Volkshuisvesting															
1	7,2	100	1	7	7	9	9	10	11	13	14	20	20	20	20
2	7,2	100	2	7	9	9	10	11	13	13	13	13	13	13	13
3			0	-1	-1	-2	-1	-1	-2	-2	0	1	7	7	7
Zorg															
1	3,6	100	14	37	32	25	5	1	5	3	-12	-10	-10	-10	-10
2	3,6	100	3	10	10	11	10	12	13	12	9	9	9	9	9
3			0	11	27	22	14	-5	-10	-8	-9	-22	-19	-19	-19
Cultuur en recreatie															
1	3,0	100	7	5	5	6	7	10	13	14	14	18	18	18	18
2	3,0	100	5	6	6	8	9	11	13	14	13	14	14	14	14
3			0	2	-1	-1	-3	-2	-1	0	0	1	4	4	4
Openbaar vervoer															
1	2,9	100	13	8	8	8	8	9	9	10	13	14	14	14	14
2	2,9	100	5	5	6	8	9	12	14	14	13	14	14	14	14
3			0	8	3	2	0	-2	-2	-5	-4	-0	-0	-0	-0
Totaal															
1	38,2	100	4	7	7	8	7	11	14	14	12	16	16	16	16
2	38,2	100	2	4	6	8	9	12	15	16	13	15	15	15	15
3			0	2	3	1	1	-2	-2	-1	-1	-1	-1	-1	-1

1 = werkelijke verdeling.

2 = referentieverdeling.

3 = verschil tussen 1 en 2.

Bron: SCP, op.cit., Rijswijk, 1989.